

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВАЛЬДОРФСЬКИХ ШКОЛАХ

Дана стаття присвячена висвітленню особливостей організації навчально-виховного процесу в вальдорфських школах. Автор детально аналізує педагогічні інновації впроваджені Рудольфом Штайнером та описує їх вплив на навчальну діяльність учнів і мікроклімат у класі.

На сьогодні система загальноосвітньої школи зазнає значних змін. Реформування розпочалося з запровадження дванадцятирічного навчання та введення дванадцятибальної шкали оцінювання, але на, нашу думку, цього недостатньо для модернізації освіти. Необхідно змінювати зміст освіти, методiku викладання окремих предметів та ставлення до дитини. Зважаючи на це, вивчення педагогічного досвіду новаторських навчальних закладів сприятиме пошуку шляхів модернізації сучасної української школи.

Вальдорфська педагогіка має чимало прихильників у Європі, однак в Україні ідеї Р. Штайнера почали реалізовуватися у кінці ХХ століття. Згідно з інформацією вальдорфських ініціатив в Україні, перша вальдорфська школа в нашій державі була заснована у 1992 році в Одесі. Ця система навчання є розповсюдженою у всьому світі, отже, вона є добре адаптованою до сучасних вимог. Саме тому ми вважаємо, що вивчення досвіду їх роботи дозволить окреслити нові шляхи реформування української національної школи.

Мета цієї статті полягає в детальному розгляді особливостей організації навчально-виховного процесу в вальдорфських школах та висвітлення їх позитивного досвіду задля використання у загальноосвітніх школах України.

Аналізом діяльності та організації навчально-виховного процесу у вальдорфських школах займалися як зарубіжні, так і українські вчені. В.К. Загвоздкін вказує на значні досягнення вальдорфської педагогіки у створенні сприятливого психологічного середовища для навчання дітей [1]. А.А. Пінський, В.К. Загвоздкін та С.А. Ловягін, підсумовуючи плоди багаторічної праці, видали книгу, присвячену особливостям вальдорфської педагогіки [2]. Ф. Каригрен досліджував проблеми виховання; зокрема виховання на засадах свободи в штайнерівських школах [3].

Робота вальдорфських шкіл базується на педагогічних інноваціях, впроваджених ще засновником цієї системи навчання Рудольфом Штайнером. Розглянемо основні з них:

- врахування навчально-виховним процесом вікових особливостей учнів;
- класний керівник "веде" свій клас з першого по восьмий рік навчання, будуючи весь навчальний процес на основі співробітництва з колегами та батьками;
- учителі в навчанні використовують усний переказ культурно-історичної спадщини людства;
- особлива увага звертається на художньо-естетичний елемент у викладанні;
- відміна цифрових оцінок;
- "гігієнічна організація навчання"; орієнтація на ритм дня, тижня, року; предмети викладаються епохами;
- інтеграція лікаря у навчальний процес;
- викладання двох іноземних мов з першого класу;
- проведення щотижневих вчительських конференцій;
- колегіальне самоуправління школою вчителями;
- спільна робота батьків та вчителів [4].

Більшість цих положень не є новими, але у вальдорфській школі вони оригінально переплітаються у навчально-виховному процесі.

Побудова навчання відповідно до вікових особливостей полягає у специфічній організації навчального матеріалу протягом навчання в школі. Оскільки в дошкільному та ранньошкільному віці діти найкраще сприймають інформацію через органи відчуття, то і навчання побудоване так, щоб були максимально задіяні очі, вуха, руки і т.д. Багато часу діти проводять, пізнаючи навколишній світ. Вони займаються рукоділлям, грають на музичних інструментах, танцюють, малюють. Педагоги намагаються наблизити дітей до природи. Учні вчаться вирощувати пшеницю і випікати з неї хліб, виготовляти нитки, також вони доглядають за тваринами, спостерігають за змінами у навколишньому середовищі, граються іграшками, виготовленими з природних матеріалів [5]. Такий чуттєвий досвід пробуджує в дітей цікавість, яку вони задовольняють під час навчання в середній та старшій школі. Таким чином, діти рухаються по вертикалі знань, спершу пізнаючи світ чуттєво, потім розуміючи і, насамкінець, аналізуючи його. Інша інновація, варта уваги – це організація навчально-виховного процесу, зорієнтованого на природний ритм дня, тижня, місяця, року. Оскільки діти погано орієнтуються в часі, то не можуть передбачити, що їх чекає, якщо не мають чітко засвоєної послідовності подій. Така невизначеність призводить до нервового напруження і, як наслідок, ми отримуємо лякливих гіперактивних дітей зі слабкою концентрацією уваги [6]. Щоб вберегти учнів від таких проблем, вальдорфські школи дотримуються ритмічної послідовності дня, тижня, місяця, року. Живучи у визначеному середовищі, дитина стає впевненою, спокійною і може зосередитись на навчанні.

Ще одна особливість вальдорфських шкіл, яка дозволяє створити сприятливий психологічний мікроклімат – відсутність цифрових оцінок [7: 124]. Школа перестає бути установою для роздачі соціальних шансів та селекції. Учні не діляться на добрих чи поганих, здібних чи ні. У такій атмосфері діти не бояться висловлювати свою думку, вони не відчувають негативного тиску та критики. Довіра та свобода стимулюють дітей до самовираження, відповідальності та самоконтролю. Діти з радістю йдуть до школи за новими знаннями, не відчуваючи там зверхності, а лише доброзичливе ставлення вчителів та однокласників.

Предмети викладаються "епохами": протягом трьох-чотирьох тижнів один предмет читається на першому спареному уроці [8]. Така організація сприяє концентрації навчального матеріалу, а також дає змогу учителю органічно та послідовно подавати необхідну інформацію протягом епохи, що, в свою чергу, підвищує рівень засвоєння знань. Крім того, діти мають можливість побачити цілісну картину викладеного матеріалу. Знання в них систематизуються вже в процесі вивчення.

Для викладу навчального матеріалу вчителі використовують усні перекази казок, легенд, міфів, біблійних притч [4]. Це дозволяє легко та невимушено ознайомити учнів з культурно-історичною спадщиною людства загалом та країн зокрема, також це забезпечує чудове унаочнення навчального матеріалу.

Важливе місце в організації навчально-виховного процесу вальдорфської школи займають педагоги. Саме вони здійснюють колегіальне самоуправління школою. Щотижня вчителі збираються на конференцію для обговорення методичних питань викладання та виховання, вирішення складних педагогічних задач та обміну досвідом. Окрім цього, вчителі підтримують постійний контакт з батьками учнів, залучаючи їх до культурного життя школи та даючи поради з виховання дітей вдома [7: 123]. Така взаємодія створює для учнів єдиний життєвий простір, в якому дитина займає чітко визначене місце.

Може здатися, що школа, яка не чинить примусу, дає свободу, в якій немає оцінок, а вчителі доброзичливі, не може дати дітям достатніх знань, скажімо, для вступу у ВУЗ чи влаштування на роботу. Однак, проведені в Німеччині дослідження та статистичні дані показують, що кількість абітурієнтів, котрі успішно склали державні іспити на вступ до університету в вальдорфських школах склало в процентному відношенні до загальної кількості випускників 49,1%, для порівняння серед випускників державних шкіл та гімназій – 23,7% [8]. Результатом іншого дослідження, проведеного в Фінляндії, є дані, які стверджують, що коли середній рівень безробіття в цій країні склав серед молоді до 25-ти років майже 15%, то серед випускників штайнерівських шкіл цей показник дорівнював нулю [9]. Можна зробити висновок, що люди, котрі закінчували вальдорфську школу, краще пристосовані до сучасного життя і можуть легше знайти роботу.

Отже, вальдорфська педагогіка – це не програма і не система методичних прийомів, а багаторічний практичний досвід, що ґрунтується на любові та повазі до дитинства. Це установа, в якій всі працюють на досягнення однієї вищої мети, і цією метою є здорова, всебічно розвинена особистість. На нашу думку, зважаючи на досягнення вальдорфських випускників, ця система навчання заслуговує визнання та подальшого дослідження для визначення тих інновацій, упровадження яких могло б позитивно вплинути на якість освіти наших дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Загвоздкин В.К. Альтернативы вальдорфской педагогики // Психологическая наука и образование. – 2002. – № 1. – С. 46-49.
2. Пинский А.А., Загвоздкин В.К., Ловягин С.А. Вальдорфская педагогика. Антология. – М.: Просвещение, 2003. – 494с.
3. Каригрен Ф. Воспитание к свободе. – М., 1993.
4. Юткина Ю. О вальдорфской педагогике об'єктивно // <http://www.stupeni.odessa.ua/publ/>
5. Дударева Е.А. // <http://www.mother.ru/razvit/?m=1&a=0&t=a1>
6. Загвоздкин В.К. Общечеловеческое образование, или Суть и смысл вальдорфской педагогики // Директор школы. – 2000. – № 1. – С.41- 49.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004.
8. Беседа о вальдорфской педагогике// <http://www.redline-isp.ru/education/valdorfru.html>
9. Что такое штайнеровская педагогика? // <http://www.waldorf-kiev.nm.ru>

Матеріал надійшов до редакції 01.10.2007 р.

Новицкая Е.И. Организация учебно-воспитательного процесса в вальдорфских школах.

Даная статья посвящена раскрытию особенностей организации учебно-воспитательного процесса в вальдорфских школах. Автор детально анализирует педагогические инновации введенные Рудольфом Штайнером и описывает их влияние на учебную деятельность учеников и микроклимат в классе.

Novytska O.I. The Organization of the Educational Process in Waldorf Schools.

The article is dedicated to the educational process peculiarities in waldorf schools. The author analyses the pedagogical innovations of Rudolf Steiner in detail and describes their influence on pupils' studying process and the atmosphere in the class.